

ONDERNEMINGSRECHT IN HOOFDLIJNEN

ONDERNEMINGSRECHT IN HOOFDLIJNEN

Eric DIRIX

Hoogleraar KU Leuven

Reinhard STEENNOT

Hoofddocent UGent

Hendrik VANHEES

Hoogleraar UAntwerpen

Hoofddocent UGent

intersentia

Antwerpen – Cambridge

Eerste editie: 1986
Tweede editie: 1989
Derde editie: 1992
Vierde editie: 1995
Vijfde editie: 1997
Zesde editie: 2002
Zevende editie: 2005
Achtste editie: 2008
Negende editie: 2011
Tiende editie: 2014
Elfde editie: 2019

Ondernemingsrecht in hoofdlijnen. Elfde editie
Eric Dirix, Reinhard Steennot en Hendrik Vanhees

© 2019 Intersentia
Antwerpen – Cambridge
www.intersentia.be

ISBN 978-94-000-0919-6
D/2019/7849/124
NUR 827

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

Ondanks alle aan de samenstelling van de tekst bestede zorg, kunnen noch de auteurs noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

WOORD VOORAF

Bij de elfde editie

Deze nieuwe editie was dringend nodig. Geen andere rechtstak was immers de afgelopen legislatuur zozeer het voorwerp van wetgevende initiatieven, de meeste van fundamentele aard.

Het handels- en economisch recht heeft zijn oude gewaden afgelegd. Het vertrouwde Wetboek van Koophandel werd nagenoeg volledig ontmanteld en heeft nu definitief de plaats moeten ruimen voor het Wetboek van economisch recht. Als gevolg hiervan heeft de figuur van de koopman het veld moeten ruimen voor het meer eigentijdse concept van de ondernemer. Consequent werd er dan ook voor gekozen om de titel van het werk te wijzigen in *Ondernemingsrecht in hoofdlijnen*.

De afgelopen legislatuur was bijzonder heftig. Geen onderdeel van het ondernemingsrecht wist eraan te ontkomen. De grootscheepse hervorming van het vennootschapsrecht werd weliswaar niet ingevoerd in het WER, maar kreeg vorm in het nieuwe Wetboek van vennootschappen en verenigingen. De oude Zeewet werd uit het Wetboek van Koophandel gehaald en eveneens vervangen door een nieuw Scheepvaartwetboek. De codificatiegedachte vindt men ook in het insolventierecht, waar de bestaande wetten op coherente wijze samengebracht werden in het WER als Boek XX 'Insolventie'.

Van dit streven naar coherentie en het opheffen van het onderscheid tussen burgerlijk en handelsrecht getuigt ook de invoering van het nieuwe bewijsrecht, dat op geïntegreerde wijze de materie regelt in het Burgerlijk Wetboek. Op de inwerkingtreding van Boek 8 van het Nieuw BW op 1 november 2020 werd in dit werk reeds geanticipeerd. Dat blijkt ook uit dezelfde benadering van de op 1 januari 2018 operationeel geworden Pandwet. Hierin wordt het aloude onderscheid tussen burgerlijk en handelspand opgeheven en wordt het pand op de handelszaak onderworpen aan het gemeenrechtelijke regime. Ook andere wetwijzigingen lieten de materie niet onaangeroerd (bv. inzake betalingsdiensten en het merkenrecht). Een bijzondere melding verdient de wet van 4 april 2019, die ondernemingen moet beschermen tegen misbruik van economische afhankelijkheid, onrechtmatige bedingen en oneerlijke handelspraktijken (inwerkingtreding 1 december 2020, maar hier reeds verwerkt).

Al deze wetgevende ingrepen alsook de talrijke nieuwe Belgische en Europese rechtspraak, onder meer met betrekking tot het consumenten- en marktpraktijkenrecht, maakten aldus een nieuwe druk noodzakelijk. Deze nieuwe editie komt op het juiste moment: ze zal de lezer helpen bij het ontsluiten van het nieuwe ondernemingsrecht. Aan het beproefde concept werd niets gewijzigd. Deze grondige herwerking maakte wel een volledige hernummering onvermijdelijk.

Men mag de hoop uitspreken dat het Ondernemingsrecht voor langere tijd zijn definitieve vorm heeft gevonden, zodat dit boek voor de komende jaren een veilig kompas kan zijn voor de materie.

De auteurs

De stof werd bijgehouden tot 1 juli 2019.

INHOUD

<i>Woord vooraf</i>	v
---------------------------	---

Hoofdstuk I.

Begrippen en algemene regelen	1
--	---

A. Ondernemingsrecht	1
B. Handelaars en ondernemingen	2
1. Handelaar	2
2. Onderneming	4
C. Bronnen van ondernemingsrecht	8
D. Algemene beginselen van economisch recht	10
E. Algemene regelen voor ondernemingen	11
1. Bewijs	11
2. Opening rekening	13
3. Verplichtingen bij de start van een ondernemingsactiviteit	14
a. Grondvoorwaarden	14
b. Inschrijving in de Kruispuntbank van Ondernemingen	15
c. Fiscale en sociale verplichtingen	23
d. Boekhouding	24
4. Betalingsachterstand handelsverbintenissen	25
5. Onbeslagbaarheid woning zelfstandige	28
6. Ondernemingsrechtbank	29
7. Sluikwerk	30

Hoofdstuk II.

Vennootschappen	33
------------------------------	----

A. Algemeen	33
B. Wat is een vennootschap	35
C. Rechtspersoonlijkheid	48
D. Oprichting	52
1. Materiële vereisten	52
a. Pluraliteitsvereiste	52
b. Toestemming	54
c. Bekwaamheid	54
d. Voorwerp en oorzaak	55

e.	Inbreng	55
f.	Winstoogmerk en winstverdeling	57
g.	<i>Jus fraternitatis</i>	58
2.	Vormvereisten	58
a.	Geschrift	58
b.	Publicatie	59
3.	Sancties	61
a.	Algemeen	61
b.	Kenmerken van de bijzondere nietigheidssanctie	62
c.	Nietigheidsgronden van NV, BV en CV	63
4.	Oprichtingsprocedure	63
a.	Algemeen	63
b.	Verbintenissen in naam van een rechtspersoon in oprichting ..	64
5.	Oprichting van een naamloze vennootschap	66
a.	Wijze van oprichting	66
b.	Kapitaalvorming	66
i)	Algemeen	66
ii)	Minimumkapitaal	66
iii)	Inbreng in geld	67
iv)	Inbreng in natura	67
v)	Quasi-inbreng	69
c.	Oprichtersaansprakelijkheid	70
6.	Oprichting van een besloten vennootschap	71
a.	Geen kapitaal, wel inbrengen	71
b.	Een toereikend aanvangsvermogen en het financieel plan	71
c.	Uitkeringen aan aandeelhouders	73
d.	De alarmbelprocedure	77
e.	Oprichtersaansprakelijkheid	77
7.	Oprichting van een coöperatieve vennootschap	77
E.	Kapitaal in de naamloze vennootschap	79
1.	Kapitaalverhoging	79
2.	Kapitaalvermindering	81
a.	Kapitaalvermindering ter aanzuivering van geleden verlies	81
b.	Reële kapitaalvermindering	81
3.	Winstverdeling	82
4.	Alarmprocedure – Aanzienlijk verlies van kapitaal	83
5.	Verkrijging door de vennootschap van eigen effecten	84
6.	Voorschriften m.b.t. de BV	86
F.	De vennoten	89
1.	Personenvennootschappen	89
2.	Kapitaalvennootschappen	90
G.	Identificatie van de vennootschap	99

1.	Naam en soortwaarheid	99
2.	Statutaire zetel.....	101
3.	Nationaliteit.....	102
H.	Bestuur en vertegenwoordiging van de vennootschap	105
1.	Algemeen.....	105
2.	Personenvennootschappen	107
a.	Intern bestuur	107
b.	Externe verhouding	108
3.	Naamloze vennootschap.....	108
a.	Het monistisch bestuur	108
b.	De enige bestuurder	113
c.	Het duaal bestuur	114
d.	Dagelijks bestuur.....	116
e.	Adviserende comités, auditcomité en remuneratiecomité.....	117
4.	Besloten vennootschap	117
5.	Coöperatieve vennootschap	119
6.	De vaste vertegenwoordiger	119
I.	Aansprakelijkheid van bestuurders	120
1.	Algemeen.....	120
2.	Aansprakelijkheidsgronden	123
a.	Bestuursfouten.....	123
b.	Inbreuk op het WVV of de statuten.....	124
c.	Onrechtmatige daden.....	125
d.	Kennelijk grove fout.....	126
e.	Aansprakelijkheid voor fiscale schulden en socialezeker- heidsbijdragen	127
f.	Strafrechtelijke aansprakelijkheid	128
3.	Beperking van de bestuurdersaansprakelijkheid	129
J.	Toezicht en informatieplicht	131
K.	Algemene vergadering.....	135
L.	De herstructurering van vennootschappen.....	141
1.	Fusies en splitsingen.....	141
a.	Fusies.....	141
b.	Splitsingen	143
c.	De positie van de schuldeisers en aandeelhouders of vennoten bij een fusie of splitsing	145
2.	Inbreng van een algemeenheid of bedrijfstak	146
M.	Ontbinding en vereffening	147
N.	Uitsluiting en uittreding van aandeelhouders	156
1.	De uitsluiting van vennoten	156
2.	De uittreding van vennoten	159
O.	Gedwongen verkoop van effecten.....	159

Hoofdstuk III.

Enige handelsovereenkomsten	161
A. Handelstussenpersonen en distributiecontracten	161
1. Handelstussenpersonen	161
a. Handelsagent	161
b. Makelaar	165
c. Commissionair	166
2. Distributieovereenkomsten	167
a. Concessie	167
b. Franchising	171
B. Overeenkomsten m.b.t. de handelszaak	172
1. Overdracht	173
2. Verpanding	174
C. Pand	176
D. Financiële zekerheidsovereenkomsten	179
E. Endossement van de factuur	180
F. Factoring	181
G. Leasing	182

Hoofdstuk IV.

Elektronische handel	185
-----------------------------------	-----

Hoofdstuk V.

Waardepapieren, betalingsverkeer en krediettransacties	191
A. Waardepapieren	191
B. Wisselbrief	193
1. Wisselrechtelijke terminologie	193
2. Abstract karakter van wisselbrieven	194
3. Vorm en inhoud van wisselbrieven	195
4. Endossement	196
5. Verplichtingen van de trekker en van de betrokkene-acceptant ...	197
6. Aval	197
7. Betaling van wisselbrieven	198
C. Cheque	199
D. Betalingsverkeer	200
1. Verschillende betalingstechnieken	200
2. Verhouding schuldenaar-schuldeiser	202
3. Bescherming betalingsdienstgebruikers	202
a. Toepassingsgebied	203
b. Informatieverplichtingen betalingsdienstaanbieders	204
c. Risicoverdeling bij niet-toegestane betalingstransacties	204

d.	Laattijdige en foutieve uitvoering van betalingstransacties . . .	206
e.	Kosten van betalingstransacties	207
f.	Recht op terugbetaling	208
E.	Krediettransacties	208
1.	Lening	210
2.	Kredietopening	211
3.	Disconto	212
4.	Acceptkrediet	213
5.	Documentair krediet	214
6.	Autonome bankgaranties	216
7.	<i>Capita selecta</i>	217
a.	Bestemming van het krediet	217
b.	Precontractuele informatieverplichtingen	218
c.	Vervroegde terugbetaling van het krediet	220
Hoofdstuk VI.		
Recht van de intellectuele eigendom		
223		
A.	Algemeen	223
B.	Auteursrecht	224
1.	Algemeen	224
2.	Het auteursrecht <i>sensu stricto</i> en de naburige rechten	225
a.	Het auteursrecht <i>sensu stricto</i>	225
b.	De naburige rechten	229
c.	Gemeenschappelijke bepalingen voor het auteursrecht en de naburige rechten	230
3.	De auteursrechtelijke bescherming van computerprogramma's . . .	231
4.	De bescherming van databanken	234
a.	Het begrip databank	234
b.	Het <i>sui generis</i> -recht voor databanken	234
c.	De auteursrechtelijke bescherming van databanken	238
C.	Octrooien	240
1.	Inleiding	240
2.	Geldigheidsvereisten voor een octrooi	240
a.	Materiële vereisten	241
i)	Uitvinding	241
ii)	Nieuwheid	241
iii)	Uitvinderswerkzaamheid	242
iv)	Toepassing op het gebied van de nijverheid	242
b.	Formele vereisten	242
3.	Opeisen van de eigendom van een octrooi	244
4.	Rechten en plichten van de octrooihouder	245
a.	Rechten	245

b.	Plichten	248
i)	Betaling van de jaartaks	248
ii)	De exploitatieplicht	249
5.	Gedwongen licenties	249
6.	Nietigheid van het uitvindingsoctrooi	252
7.	Octrooigemachtigden	252
8.	Octrooibeschermtng in het buitenland	253
D.	Beschermtng van chips	255
E.	Tekeningen en modellen	256
F.	Merkenrecht	266
1.	Definitie	267
a.	Onderscheid merk-handelsnaam, warenmerk-dienstmerk, individueel merk-collectief merk-certificeringsmerk	267
b.	De beschermingsvoorwaarden	268
c.	Een teken	268
d.	Het teken moet duidelijk en nauwkeurig te identificeren zijn	268
e.	Onderscheidend vermogen	269
f.	Enkele concrete toepassingsgevallen	271
g.	De toelaatbaarheid van het gekozen teken	277
h.	De beschikbaarheid van het gekozen teken	278
2.	Verkrijgen van het recht op een merk	280
3.	Bestaan van het merkenrecht	281
a.	Nietigverklaring van een merk	282
b.	Verval van het recht op een merk	283
4.	Duur en vernieuwing	284
5.	Beschermtng van een merk	284
a.	Afbreuk aan het onderscheidend vermogen van het merk	292
b.	Afbreuk aan de reputatie van het merk	292
c.	Ongerechtvaardigd voordeel trekken uit het onderscheidend vermogen of de reputatie van het merk	292
6.	Licenties en overdracht	300
7.	De rechtsverwerking wegens gedogen	300
8.	Internationale merkenbeschermtng	301
G.	De handhaving van intellectuele rechten	302
H.	Nationale intellectuele-eigendomsrechten en vrij verkeer van goederen binnen de EU	307

Hoofdstuk VII.

Europees economisch recht 315

Inleiding 315

A. Kort overzicht van de mededingingstheorie 318

B. Europees mededingingsrecht gericht tot ondernemingen: algemeen . . . 326

1.	Algemeen	326
2.	Algemene structuur van de concurrentieregelen uit het VWEU ...	328
3.	Toepassingsgebied van het Europees mededingingsrecht wat betreft de sectoren	329
4.	De afbakening van de relevante markt als onderdeel van de mededingingsbeoordeling	330
C.	Europees mededingingsrecht gericht tot ondernemingen: het ver- bod van kartelafspraken in art. 101 VWEU	334
1.	Nadere ontleding van de toepassingsvoorwaarden van art. 101, lid 1 VWEU	334
a.	De aan ondernemingen verboden handelingen	334
b.	Materiële voorwaarden	336
2.	Nietigheidssanctie van art. 101, lid 2 VWEU	341
3.	Ontheffing van het kartelverbod	342
4.	Handhaving van het kartelverbod	343
a.	Algemeen	343
b.	Handhaving door de Commissie	344
i)	Initiatief	344
ii)	Onderzoeksbevoegdheden van de Commissie	345
iii)	Beslissing	345
iv)	Sancties	346
c.	Handhaving door de nationale rechterlijke instanties en de nationale mededingingsautoriteiten	347
5.	Toepassing van art. 101 VWEU m.b.t. bepaalde categorieën van afspraken	348
a.	Marktverdelingsafspraken en uitsluitingspraktijken	348
b.	Prijsafspraken	349
c.	Verticale overeenkomsten	350
i)	Algemeen	350
ii)	Toepassingsgebied van de groepsvrijstelling	351
iii)	Vrijstellingsvoorwaarden	352
iv)	Intrekken van de vrijstelling	354
v)	Beoordeling van verticale overeenkomsten als die niet onder het toepassingsgebied van de groepsvrijstelling vallen	355
d.	Overeenkomsten betreffende technologieoverdracht	359
e.	Horizontale overeenkomsten: joint-ventures en samenwerkingsovereenkomsten	360
D.	Europees mededingingsrecht gericht tot ondernemingen: het ver- bod van misbruik van machtspositie in art. 102 VWEU	364
1.	Vaststelling van de machtspositie	365
2.	Misbruik	368

3.	Ongunstige beïnvloeding van de handel tussen de lidstaten	372
E.	Europees mededingingsrecht gericht tot ondernemingen: concentratiecontrole	373
1.	Algemeen	373
2.	Toepassingsgebied: het begrip ‘concentratie’	374
3.	Toepassingsgebied: de communautaire dimensie	375
4.	Procedure	376
5.	Beoordeling van concentraties	378
F.	De toepasselijkheid van de EU-concurrentieregels op overheidsbedrijven	379
G.	Vrij verkeer van goederen binnen de EU	380
1.	Algemeen	380
2.	Het verbod van kwantitatieve in- en uitvoerbeperkingen en maatregelen van gelijke werking	382
3.	De noodzaak van positieve integratie	385
H.	Vrij verkeer van personen en diensten binnen de EU	386
1.	Algemeen	386
2.	Het recht van vestiging	387
3.	Vrij verkeer van diensten	389
4.	Positieve integratie	391

Hoofdstuk VIII.

	Belgisch economisch recht	393
	Inleiding	393
A.	Belgisch mededingingsrecht	394
1.	Inleiding	394
2.	Materieelrechtelijke bepalingen	396
3.	Organen en procedure	399
4.	Schadevergoeding	402
B.	Marktpraktijken en consumentenbescherming	402
1.	Inleiding	402
a.	Decriminalisering	404
b.	Bescherming van consument en concurrent	404
2.	Toepassingsgebied	406
3.	Voorlichting van de consument	408
a.	Algemene informatieverplichting	408
b.	Prijsaanduiding	410
c.	Hoeveelheidsaanduiding	411
d.	Etikettering	412
4.	Overeenkomsten met consumenten	412
a.	Algemene bepalingen	412
b.	Overeenkomsten op afstand	415

i)	Toepassingsgebied	415
ii)	Bepalingen voor overeenkomsten op afstand die géén betrekking hebben op financiële diensten.	416
iii)	Bepalingen voor overeenkomsten op afstand met betrekking tot financiële diensten	427
iv)	Voor beide categorieën gemeenschappelijke bepalingen . .	430
c.	Buiten verkoopruimten gesloten overeenkomsten	431
i)	Toepassingsgebied	431
ii)	Informatieverplichtingen	433
iii)	Herroepingsrecht	434
d.	De onrechtmatige bedingen	435
i)	Verhouding ondernemingen-consumenten	435
ii)	Verhouding tussen ondernemingen onderling.	436
e.	Door de onderneming aan de consument af te geven documenten	437
f.	Regeling voor stilzwijgende verlenging van dienstenover- eenkomsten	439
5.	Reclame en oneerlijke handels- en marktpraktijken	440
a.	Inleiding	440
b.	Invulling van de begrippen reclame en handelspraktijken . . .	440
c.	Structuur van de wet: wanneer welke regelen hanteren?	442
d.	Vergelijkende reclame	443
i)	Begrip	443
ii)	Principiële toelaatbaarheid.	443
e.	Regelen betreffende oneerlijke handelspraktijken jegens consumenten	445
i)	Algemeen	445
ii)	Toepassingsgebied	446
iii)	Verbod op oneerlijke handelspraktijken jegens consu- ment: structuur	446
iv)	Overkoepelende norm	446
v)	Misleidende handelspraktijken	447
vi)	Agressieve handelspraktijken	453
vii)	Privaatrechtelijke sanctie bij miskennis regelen oneerlijke handelspraktijken jegens consumenten.	455
f.	Oneerlijke marktpraktijken jegens andere ondernemingen . . .	456
i)	Algemeen	456
ii)	Daden strijdig met de eerlijke marktpraktijken (art. VI.104 WER)	456
iii)	Misleidende handelspraktijken (art. VI.105-VI.109 WER). .	460
iv)	Agressieve handelspraktijken (art. VI.109/1-VI.109/3 WER)..	461
g.	Ongevraagde commerciële communicatie	461

h.	Bewijsregeling inzake handelspraktijken	462
i.	Aansprakelijkheid voor reclame.....	463
j.	Verkoop met verlies	463
	i) Toepassingsgebied.....	463
	ii) Wanneer is er sprake van verkoop met verlies?	464
	iii) Uitzonderingen	465
	iv) Verbod van verkoop met verlies in contracten met de leveranciers.....	466
6.	Promoties inzake prijzen.....	466
	a. Inleiding.....	466
	b. Aankondiging van prijsvermindering (begrip).....	467
	c. Uitverkopen.....	467
	d. Opruiming of solden	469
	e. De sperperiode	470
	f. Titels die recht geven op terugbetaling of prijsvermindering ..	470
7.	Gezamenlijk aanbod en openbare verkoop	472
	a. Gezamenlijk aanbod.....	472
	b. Openbare verkopen	473
8.	Geregistreerde benamingen	473
9.	Handhavingsmechanismen	475
	a. Vordering tot staken	475
	i) Begrip ‘vordering tot staken’.....	475
	ii) Wie kan de vordering instellen?	476
	iii) Wat kan de voorzitter juist bevelen?.....	477
	b. Strafsancties.....	478
	c. Waarschuwingsprocedure en transactie	478
	d. Rechtsvordering tot collectief herstel	479
C.	Prijsreglementering in België.....	480
	1. Globaal overzicht	480
	2. De prijzenreglementering in Boek V WER	481
	a. In principe zijn de prijzen vrij.....	481
	b. Het Prijzenobservatorium	481
	c. Voorlopige maatregelen	482
	d. Structurele wijziging van de marktwerking.....	483
	e. Programmaovereenkomsten.....	483
	3. Maximumprijs	484
	4. Prijsverhogingsaanvraag	484
D.	Belgisch vestigingsrecht	485
	1. Algemeen.....	485
	2. Vestigingsvoorwaarden.....	485
	3. Ambulante activiteiten en kermisactiviteiten	488

Hoofdstuk IX.

Einde van de handelsactiviteit	493
Inleiding	493
A. Opsporen van ondernemingen in moeilijkheden	499
B. Gerechtelijke reorganisatie	500
1. Toegang tot de procedure	500
2. Gevolgen opening procedure	504
3. Minnelijk akkoord	513
4. Collectief akkoord	514
5. Overdracht van onderneming	516
6. Buitengerechtelijk akkoord	519
C. Faillissement	519
1. Definitie	519
2. Voorwaarden	520
3. Internationale faillissementen	523
4. Vormen	526
5. Voorlopige maatregelen	526
6. Organisatie van het faillissement	527
7. Verdachte periode en faillissementspauliana	532
8. Gevolgen van het faillissement voor de schuldenaar	535
a. Betreffende de persoon van de gefailleerde	535
b. Betreffende de goederen van de gefailleerde	535
c. De gehuwde ondernemer	537
d. Bijzondere rechtsregelen i.v.m. vennootschappen – Verbodsbesluit	537
9. Gevolgen van het faillissement voor de schuldeisers	539
a. Algemeen	539
b. De onbetaalde verkoper van roerende goederen	542
c. Retentierecht en terugvorderingsrechten	544
d. Het faillissement en de lopende overeenkomsten	545
10. Samenstelling van actief en passief	547
11. Afwikkeling van het faillissement	548
12. Kwijtschelding – Echtgenoten – Borgen	550
D. Strafrechtelijke gevolgen	551
<i>Trefwoordenregister</i>	553

